

IUNIE 2022

RĂZBOIUL DIN UCRAINA: CONSECINȚE

ȘCOALA NAȚIONALĂ DE STUDII POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE

SNSPA.RO/EN/CSS/

Motto: “Declanșând războiul împotriva Ucrainei, Rusia a obținut tot ce a vrut sa evite!”

De la bun început, ținem să precizăm că războiul din Ucraina este, în esență sa, acțiunea prin care Rusia a urmărit să întoarcă în favoarea ei reglementările de securitate stabilite la sfârșitul “Războiului Rece”, pe care Uniunea Sovietică l-a pierdut.

Rusia – factori decizionali, președintele Putin în persoană, dar și teoreticieni ca Dughin sau Karaganov – (ca și China, de altfel), au considerat că, în cele trei decenii scurse de la terminarea “Războiului Rece”, **raportul de forțe pe plan mondial s-ar fi modificat în favoarea sa și a Chinei**, ca principali opozanți ai dominației SUA (foarte probabil, asaltul asupra Capitoliului din 6 ianuarie 2020 și retragerea intempestivă din Afganistan din vara lui 2021 au contribuit la această apreciere eronată).

Drept urmare, conducătorii ruși au decis că a sosit momentul să treacă la **preluarea inițiativei din mâinile SUA, a “Vestului” în general**, solicitând garanții că Ucraina nu va fi primită în NATO, iar Alianța își va retrage amplasările de forțe și mijloace de pe teritoriul noilor membri, revenind astfel practic la situația din 1997, de dinaintea primei extinderi a NATO.

Aceste solicitări au fost făcute pentru a nu putea fi acceptate (Rusia știa foarte bine că neprimirea Ucrainei în Alianță era deja o realitate, datorită absenței consensului intern), însă a făcut solicitările doar **pentru a fi refuzată**, oferindu-i-se astfel o justificare pentru inițierea operațiunilor militare împotriva Ucrainei!¹

Decizia de a iniția atacul – în ciuda apelurilor repetate de a nu face acest lucru, precum și a eforturilor diplomatice importante întreprinse de lideri occidentali – a fost determinată, **probabil**, și de ieșirea din joc a Angelei Merkel (retrasă din activitate la începutul anului), principalul sprijinitor occidental

¹ Faptul ca Rusia era hotărâta să folosească trupele masate pe granița Ucrainei împotriva acesteia era ilustrat atât prin tergiversările diplomatice de dinaintea atacului, dar și prin acumularea - începând cu decembrie 2021 - unei rezerve de cash în valoare de 5 miliarde \$.

al președintelui Putin, precum și de starea de sănătate a acestuia, ceea ce ar putea justifica **urgența** acțiunii sale de a **tranșa definitiv raporturile cu Ucraina**.

O “victorie” rapidă, facilitată de ocuparea capitaliei, repudierea de către ucraineni a actualei conduceri și instalarea unui guvern marionetă la Kiev ar fi lăsat sancțiunile “Vestului” în aer și ar fi amplificat disensiunile dintre aliați (mai ales în cadrul UE).²

Evaluarea - complet eronată - făcută de Rusia cu privire la gradul de unitate dintre conducere și popor, a hotărârii ucrainenilor de a se opune cu arma în mână împotriva ocupanților ruși – care au cântărit, se pare, greu în luarea deciziei de atac – vor rămâne în analele științei politice și a celei militare drept exemple ale judecării greșite a situației (“errors of judgement”).

În plus, acestor erori li se adaugă efectele inverse ale **așteptărilor Rusiei cu privire la situația din Europa**. Cum spunea președintele Biden la Varșovia:

“În loc să înfrângă hotărârea ucraineană, tacticile brutale ale Rusiei le-a întărit hotărârea.

În loc să divizeze NATO, Vestul este acum mai puternic și mai unit decât a fost vreodată.

Rusia a dorit o prezență NATO mai mică pe granițele sale, dar acum avem o prezență mai puternică, mai amplă, cu mai mult de 100.000 de militari americani, împreună cu toți ceilalți aliați din NATO.

În realitate – Rusia a reușit să creeze ceva ce sunt sigur că nu a intenționat: revitalizarea democrațiilor lumii, cu o unitate de scop și spirit colectiv obținute în câteva luni, și care, altfel, ar fi necesitat ani pentru a fi obținute”.

² Imaginile de arhivă ale “Anschluss-ului”, din 1938, în care militarii germani erau ovaționați de austriecii ieșiți pe străzi, iar Hitler intra triumfal în Viena, sunt probabil cele mai ilustrative pentru așteptările inițiale ale Rusiei, care au cântărit greu în luarea deciziei de începere a agresiunii.

Chiar dacă Rusia a greșit substanțial în calculele sale, războiul, odată inițiat, aduce cu sine consecințe importante în multe domenii. Astfel, în planul **arhitecturii de securitate europene și globale post-Război Rece**, în raport cu care războiul ar fi trebuit să fie lovitura de grație, aceasta s-a întărit, înregistrând:

1. creșterea prezenței militare americane pe continent și o reconfirmarea leadership-ului american,
2. sporirea prezenței militare aliate pe flancul de est,
3. consolidarea coeziunii în interiorul NATO,
4. întărirea relațiilor transatlantice prin amplificarea și întărirea colaborării cu UE,
5. creșterea atractivității și întărirea Alianței Nord-Atlantice prin cererile de aderare ale Finlandei și Suediei,
6. direcționarea în mai mare măsură a atenției și resurselor membrilor Alianței spre întărirea securității lor colective.

În ceea ce privește **Uniunea Europeană**, principalul efect l-a constituit **un efort marcat de înțelegere și adaptare la realitățile geopolitice ale continentului și lumii contemporane, cu consecința revitalizării atenției acordate securității și apărării**; de pildă, **Germania** și-a schimbat cu 180 de grade atitudinea față de apărare, adoptând în acest sens un fond suplimentar substanțial, abandonând confortul unei “naivități interesate” în raporturile cu Rusia, în timp ce **Franța**, deși încă ezitantă în raport cu ruperea raporturilor cu Rusia, a devenit considerabil mai critică în raport cu aceasta.

În planul **competiției dintre marile puteri**, care caracterizează sistemul internațional actual și care tinde să se infiltreze în toate domeniile acestuia,

1. probabil ca cel mai important efect al acțiunii Rusiei îl constituie **prilejul pe care l-a oferit adversarilor ei de a o izola și de a-i diminua forțele, pentru o lungă perioadă de timp de acum încolo**. *“Economia [Rusiei] este pe cale de a fi redusă la jumătate în anii următori – spunea președintele Biden la Varșovia – Dacă economia Rusiei era a 11-a în lume înaintea acestei invazii, în curând nu se va mai număra nici măcar în primele 20 de economii ale lumii”*.
2. Compromisă în Europa și decuplată de aceasta sub raport energetic, Rusia are toate șansele să transpună în practică recomandărilor unor specialiști cum este, de pildă, Serghei Karaganov, care susțin **reorientarea strategică spre Asia**, cu mențiunea că, după sancțiuni, Rusia va fi într-o poziție de “juniorat” mai accentuată în raport cu partenera sa, China.
3. **Singularizarea Chinei** drept principal competitor al Statelor Unite și al aliaților acestora, lucru dovedit și de recenta reuniune QUAD de la Tokio, care a avut menirea de a reconfirma și substantiva și mai accentuat faptul că, pentru Statele Unite, chiar în ciuda războiului din Ucraina, punctul focal îl constituie **zona Indo-Pacific, cu China în centrul atenției**,
4. În acest context, merită subliniat că acțiunea Rusiei **a adus mai aproape Europa de Statele Unite**, reconfirmând, cum spuneam, leadership-ul ultimei, ceea ce **contravine direct intereselor strategice ale Chinei**, partenerul ei cel mai important în efortul de demantelare a ordinii mondiale actuale, **care a căutat dintotdeauna să țină cât mai departe Europa de Statele Unite**, obstrucționând astfel eforturile americane de înregimentare a europenilor în competiția cu ea.

5. Inversarea de roluri în tandemul german-francez, motorul UE, prin tentativa Franței de a prelua conducerea, inclusiv capitalizând președinția semianuală a Uniunii, ieșirea din scenă a Angelei Merkel, precum și relativa experiență mai redusă a noului cancelar german, Olof Scholtz.

În plan **economic**, consecințele războiului din Ucraina sunt la fel de importante, dacă nu chiar mai importante, dată fiind **propagarea lor în tot sistemul economic mondial**. Între acestea pot fi menționate:

1. Apariția perturbărilor în aprovizionarea cu **energie**, datorate atât diminuării livrărilor, cât și schimbării fluxurilor acestora, ceea ce a dus la creșterea accentuată a prețurilor, gazului, petrolului și cărbunelui (ca substitut), accentuând inflația,
2. Apariția disfuncționalităților în aprovizionarea cu unele **produse alimentare** – cereale îndeosebi - în care Ucraina (dar și Rusia) figurau ca mari exportatori mondiali, ceea ce atrăsese după sine tot o creștere marcată a prețurilor, cu impact direct asupra situației materiale a consumatorilor,
3. Prelungirea și accentuarea sincopelor **lanțurilor de aprovizionare** pe plan mondial, apărute ca urmare a pandemiei,
4. Creșterea accelerată a **inflației**, inclusiv în țările cu economii puternice,
5. Diminuarea **veniturilor populației**, cu impact potențial direct asupra păcii sociale,
6. Încetinirea **refacerii post-pandemice**,

7. Încetinirea eforturilor de transpunere în practica a proiectelor privind crearea “**Economiei Verzi**” (pe de o parte, necesitatea realizării acesteia cunoaște o reconfirmare, pe de alta, eforturile de transpunere în practica suferă de pe urma dificultăților în aprovizionarea cu energie),

Consecințe extrem de importante ale războiului din Ucraina se înregistrează și în raport cu **Marea Neagră**:

1. Interzicerea accesului Ucrainei la Marea de Azov, transformată în lac rusesc, precum și blocada navală a coastei ucrainene la Marea Neagră, au un impact major asupra **exporturilor și importurilor** acestui stat, cu efecte menționate anterior
2. Ocuparea **Insulei Șerpilor** încă din prima fază a războiului și eforturile ulterioare ale ucrainenilor de a o recuceri indică:
 - a. Importanța majoră a acesteia pentru **controlul navigației în zona de nord-vest a Mării Negre, inclusiv asupra Gurilor Dunării** – cealaltă cale de acces spre și dinspre mare, în afara strâmtorilor Bosfor și Dardanele,
 - b. Valoarea majoră pentru Rusia, în condițiile în care **nu a reușit să preia Bugeacul**, ceea ce ar fi scos-o direct pe Dunăre!?
 - c. Punerea în discuție a **Deciziei Curții de la Haga** favorabilă nouă, cu privire la platoul continental din imediata apropiere a insulei,
 - d. Impactul potențial negativ asupra **exploatărilor românești de gaz și petrol din Marea Neagră**, aflate în proximitate
3. Impactul construirii de Turcia a **canalului artificial paralel cu Bosforul**, care, nefiind acoperit de Convenția de la Montreux ce reglementează statutul strâmtorilor Bosfor și Dardanele, rămâne astfel la latitudinea exclusivă a Turciei.

Războiul a creat cea mai mare **criză umanitară** din Europa, de după cel de-al război Mondial, obligând cca 6 milioane de ucraineni să plece din țară, majoritatea în Polonia și România, dar și în Moldova, Slovacia și Ungaria. În acest context, trebuie remarcat că, deși numărul refugiaților a fost acum de cca trei ori mai mari decât în timpul crizei refugiaților din 2015-2017, efectele asupra UE au fost considerabil mai reduse, fiind absorbite practic de țările menționate mai sus.

Războiul din Ucraina are consecințe și în plan **juridic**, Curtea Penală Internațională deschizând proceduri de investigare a crimelor de război comise de trupele ruse.

Războiul are și **consecințe climatice**, nu numai pe teritoriul Ucrainei, unde există centrale nucleare, dar și instalații ce produc și depozite de substanțe periculoase pentru om, care, eliberate ca urmare a lovirilor militare, se pot propaga în atmosfera, afectând zone mai mult sau mai puțin întinse în afara granițelor Ucrainei.

Modalitatea concretă și momentul în care se va încheia acest război nu se cunosc la momentul redactării acestui raport al stadiului de practică efectuat în cadrul centrului de Studii Strategice al SNSPA, însă un impact major îl va avea **reziliența politică a administrației Biden**, nu atât referitor la alegerile pentru Congres din această toamnă – Congresul a manifestat o atitudine bipartizană față de război, cel puțin până acum – cât mai ales din perspectiva alegerilor prezidențiale din 2024.

În ceea ce privește România, trebuie să luăm în calcul că statutul de **țară de linia întâi** – “**frontline state**” – nu se referă exclusiv la domeniul **militar**, ci are și o componentă **economică** pronunțată, care trebuie analizată de forurile noastre de decizie, care trebuie apoi să mențină **stabilitatea politică** actuală cât mai mult timp cu putință. Din punct de vedere **militar**, România, care nu își poate permite să ducă un război de la egal la egal cu o putere ca Rusia, este forțată să se pregătească pentru un conflict **asimetric**, în care va fi nevoită să adopte tacticile “**apărării porcului spinos**” – unități luptătoare mai mici, flexibile, dotate cu cele mai performante echipamente de comunicație și arme defensive de ultimă generație – care se dovedesc, iată, de succes în Ucraina.

În ansamblu, după cum se poate vedea, războiul din Ucraina este un eveniment major, cu consecințe multiple și semnificative, care trebuie identificate, în totalitate, dacă se poate, pentru a fi capabili să le administrăm.

ANEXĂ

Sistemul de securitate european și mondial	Economic/energetic	Politica de mare putere	Marea Neagră/Insula Șerpilor	Politica internă din SUA
<p>Aprofundarea parteneriatului transatlantic și a cooperării UE-NATO pe dimensiunea militară (inclusiv prin transferul – coordonat - de echipament militar către Ucraina).</p>	<p>Impact puternic asupra lanțurilor de aprovizionare (ex. combustibili fosili, cereale, fertilizatori de potasiu și azot, metale industriale precum nichelul și titan, etc.), ceea ce a determinat penurie și/sau creșterea prețurilor la majoritatea materiilor prime din industriile afectate.</p>	<p>Redefinirea sferelor de influență pe fondul scăderii capacității de proiecție a forței a Rusiei / o schimbare în echilibrul de putere la nivel mondial.</p>	<p>Blocada navală a Rusiei în Marea Neagră:</p> <ul style="list-style-type: none"> i. Oferă avantaj tactic Rusiei în demersurile sale de invadare a Ucrainei; ii. Sporește riscurile de securitate la adresa statelor riverane; iii. împiedică exporturile de cereale ucrainene (precum și alte produse și materii prime), fapt ce se resimte prin 	<p>Amânarea unor obiective de politică externă ale actualei administrații (în regiunea Asia-Pacific).</p>

			creșterea la nivel mondial a prețurilor alimentelor.	
Sporirea profilului UE ca garant de securitate pe continentul european, preponderent pe flancul estic (ex. prin depunerea cererilor de aderare la UE de către Ucraina, Republica Moldova și Georgia).	Accentuarea nesiguranței alimentare, posibil chiar o criză alimentară pe continentul european.	China poate profita de vidul de putere creat prin restrângerea – de facto – a ambițiilor Rusiei la nivel regional pentru a-și consolida și extinde influența la nivel global (ex. în Asia de Est, în Marea Chinei și pe continentul african).	Controlul asupra Insulei Șerpilor i-ar permite Rusiei: <ul style="list-style-type: none"> i. instalarea de echipamente militare precum cele amplasate în Peninsula Crimeea, în vederea monitorizării zonei; ii. accesul la importante resursele de gaz și petrol; iii. controlul unor rute comerciale. 	Erodarea susținerii interne pentru Joe Biden (și pentru partidul democrat) – prin revenirea la implicarea militară și financiară extinsă a SUA într-un conflict militar pe continentul european – fapt ce ar putea favoriza partidul republican la alegerile parțiale din toamna 2022.
Denunțarea politicii de neutralitate de către Finlanda și Suedia prin depunerea	Eforturi sporite ale UE care vizează diversificarea surselor de aprovizionare cu energie:	Potențialele pretenții ale Chinei asupra Taiwanului – percepția asupra risc fiind		

<p>oficială a cererilor de aderare la NATO.</p>	<p>i. Lansarea inițiativei <i>RePowerEU</i> – vizează diversificarea aprovizionării cu gaze prin importuri mai mari de gaz natural lichefiat sau de la alți furnizori în afară de Rusia + accelerarea introducerii gazelor din surse regenerabile/înlocuirea gazului pentru încălzire și producerea de energie electrică.</p>	<p>sporită și de intensificarea transgresiunilor aeronavelor chineze în spațiul aerian taiwanez după declanșarea războiului din Ucraina. Acest risc este însoțit de poziționarea fermă a administrației de la Washington împotriva oricăror pretenții teritoriale ale Chinei în Taiwan, care are potențial de transforma competiția dintre cele două mari puteri într-o confruntare (chiar dacă cel mai probabil, nu una de natură militară).</p>		
---	---	---	--	--

	<p>ii. UE a semnat un acord cu Israelul care vizează exportul de gaze naturale către Europa via Egipt.</p> <p>iii. Redeschiderea minelor de cărbune, cu impact puternic negativ asupra obiectivelor asumate prin Pactul Ecologic European.</p>			
Potențiala escaladare a amenințării nucleare.	În iunie 2022, Uniunea Europeană a impus un	Rusia nu mai este o putere din punct de vedere		

	<p>embargo parțial asupra țiteiului și produselor petroliere rusești, precum și interzicerea asigurării de transport maritim pentru exporturile de petrol din Rusia.</p> <p>Embargo-ul impus de UE poate avea două consecințe:</p> <ul style="list-style-type: none"> i. Rusia își reorientează exporturile de petrol și gaze din Europa către Asia, în principal India și China. ii. Va forța ieșirea de pe piață a petrolului rusesc. 	<p>economic, în ceea ce privește domeniul cercetării și al dezvoltării științifice și în ceea ce privește cheltuirea resurselor în scopuri militare.³</p>		
--	---	--	--	--

³ Ranking the World's Major Powers: A Graphic Comparison of the United States, Russia, China, and Other Selected Countries.

	În oricare scenariu, impactul asupra industriei europene și a utilizatorilor casnici va fi puternic, mai ales din perspectiva creșterii accelerate a prețurilor.			
Rusia poate utiliza Transnistria ca front de război (având trupe staționate pe teritoriul transnistrean), astfel încât să poată încercui Ucraina și poate spori presiunea atât asupra Ucrainei, cât și asupra organizațiilor euro-atlantice.				

NB:

Acest raport a fost realizat în cadrul stagiului de practică organizat la nivelul Departamentului de Relații Internaționale și Integrare Europeană/SNSPA sub coordonarea Prof. Univ. Dr. Ioan Mircea Pașcu.

Studenti care au contribuit la realizarea prezentului raport:

Ceacău Ioana

Condruz Iulia

Dorabanțu Ana-Maria

Dinu Silvia-Ioana

Radu Cristina Mihaela

Răduți Claudius-Ioan

Ratea Natalia-Ștefania

Zambalic Maria-Minodora